

Zofia Kukurowska
Biblioteka Wydziału Telekomunikacji i Elektrotechniki
Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy

Dotacje a rozwój naukowy ATR w Bydgoszczy w latach 1992-2002

Biblioteki szkół wyższych, żeby sprostać nałożonym na nie zadaniom, coraz usilniej muszą zabiegać o środki finansowe w swoich macierzystych jednostkach i także poza nimi. Dotyczy to zarówno bibliotek głównych, jak i bibliotek wydziałowych czy instytutowych. Wydaje się więc sprawą zupełnie "na miejscu" zainteresowanie pracowników bibliotek gospodarką finansową uczelni, w tym także różnymi rodzajami dotacji.

W artykule, który ukazał się w styczniowym numerze EBIB, przedstawiłam wpływ działań bibliotekarzy (zakup baz bibliograficzno-abstraktowych na CD-ROM, prenumerata baz pełnotekstowych) na ożywienie działalności naukowej pracowników naukowo-dydaktycznych naszej uczelni. Oddziaływanie takie można było zaobserwować na podstawie dynamiki wypożyczeń międzybibliotecznych w latach 1992-2002, a także statystyki wykorzystania czasopism elektronicznych^[1].

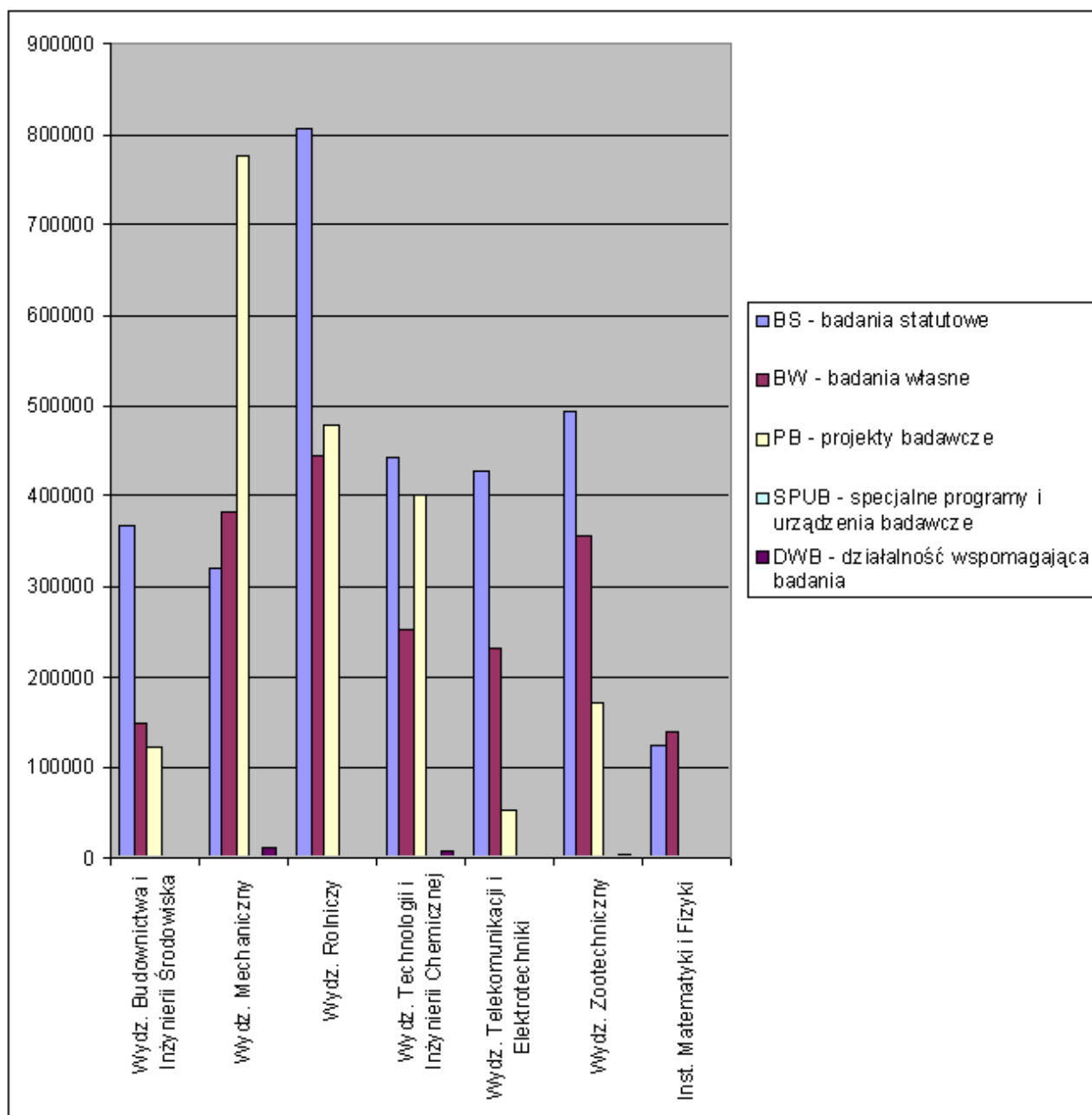
W niniejszym artykule przedstawiono sposób i wielkość finansowania działalności naukowo-badawczej Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy w latach 1992-2002 z uwzględnieniem poszczególnych wydziałów. Podjęto także próbę zbadania, czy istnieje związek pomiędzy wysokością dotacji a ożywieniem działalności naukowo-badawczej. Wskaźnikiem w tym wypadku może być także liczba wypożyczeń międzybibliotecznych, ale i również liczba zakończonych doktoratów i habilitacji, wydanych publikacji w poszczególnych latach. Wykorzystano w tym celu coroczne sprawozdania z działalności Uczelni opracowane zgodnie z zapisami § 2.2 i § 2.3 rozporządzenia Rady Ministrów z 27.08.1991 roku, w sprawie zasad gospodarki finansowej Uczelni oraz art. 48 ust. 1 pkt. 9 Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 12.09.1990 r., na podstawie których Senat Uczelni zatwierdza roczne sprawozdania z działalności szkoły wyższej oraz dokonuje oceny działalności rektora ^{[2] [3] [4] [5] [6] [7]}.

Wprowadzenie przez KBN nowych zasad kategoryzacji i finansowania działalności statutowej jednostek naukowo-badawczych w kraju, spowodowało konieczność weryfikacji dotychczas stosowanych na Uczelni kryteriów oceny efektów prac badawczych. Zmiany te mają na celu stymulowanie rozwoju jednostek organizacyjnych w kierunkach akceptowanych przez kraj i świat. Szczególnie ważne stało się więc racjonalne wykorzystanie środków przekazywanych na badania z budżetu państwa oraz zwiększenie udziału środków własnych, wypracowanych przez Uczelnię. Podejmuje się coraz to nowe działania zmierzające do pozyskiwania dodatkowych środków finansowych.

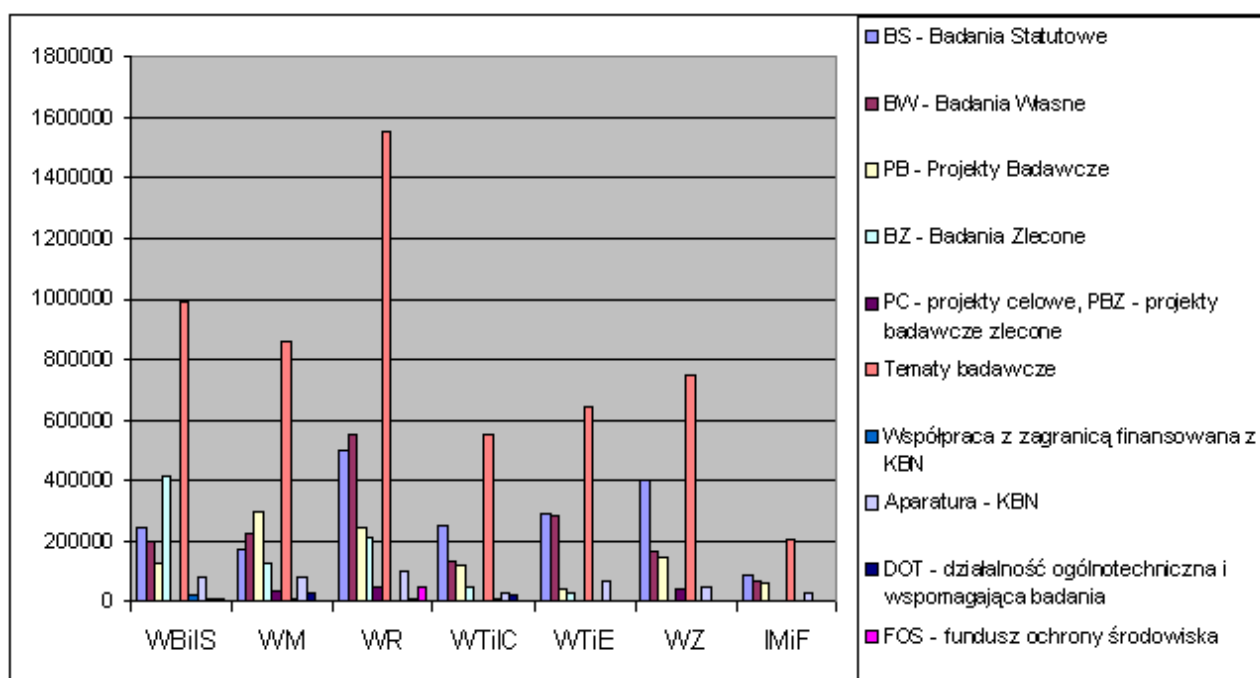
1. Finansowanie działalności naukowo-badawczej i wspomagającej badania w latach 1992-2002 w Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy

Z dostępnych sprawozdań odczytać można informacje na temat działalności finansowej i organizacyjnej z lat 1996-2002. Zawierają one również dynamikę zmian w latach 1992-96. Z danych na wykresie 1 odczytać można, jakie były nakłady na naukę i działalność wspomagającą badania w 1996 roku (WBiIS - Wydział Budownictwa i Inżynierii Sanitarnej, WM - Wydział

Mechaniczny, WR - Wydział Rolniczy, WTiCh - Wydział Technologii i Inżynierii Chemicznej, WTiE - Wydział Telekomunikacji i Elektrotechniki, WZ - Wydział Zootechniczny, IMiF - Instytut Matematyki i Fizyki). Dane przedstawiające finansowanie i dofinansowanie w 2002 roku ze względu na przejrzystość podzielono na dwa wykresy. Dane na wykresie 2 przedstawiają finansowanie i dofinansowanie

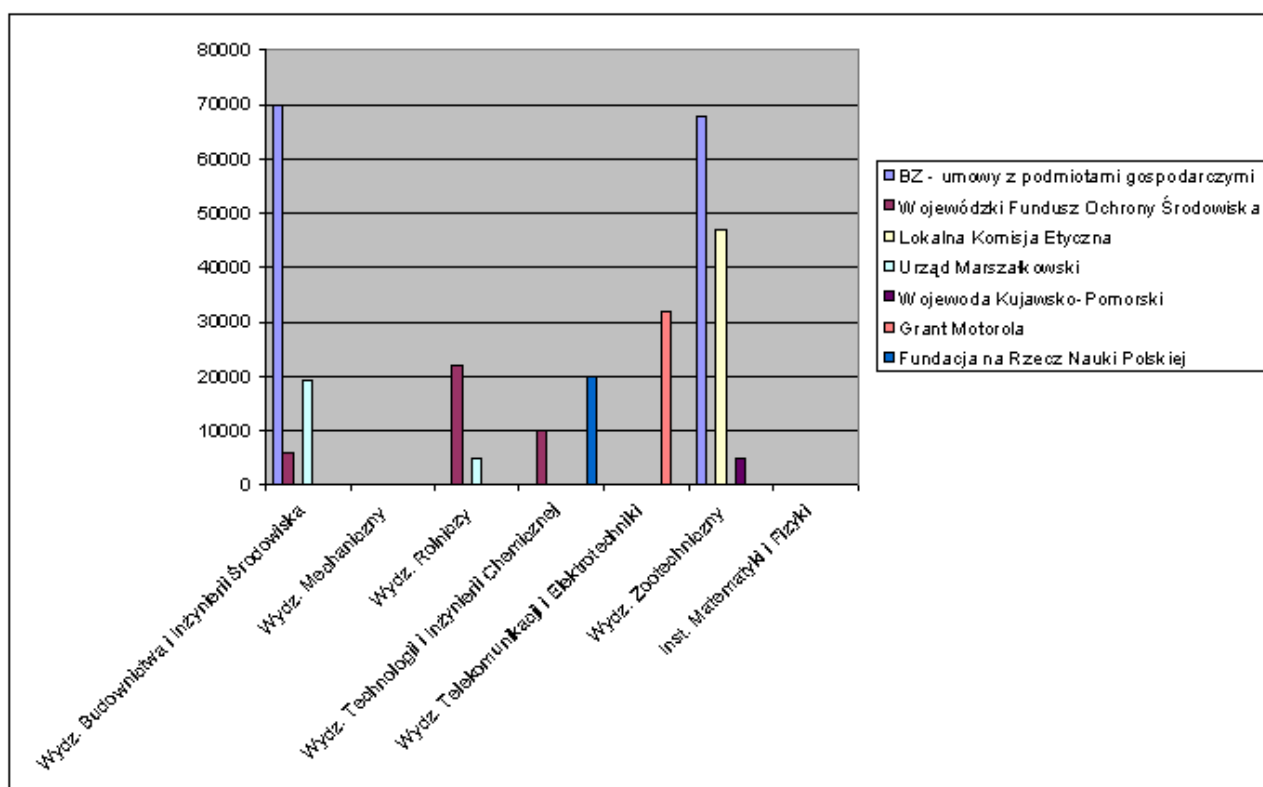

Wykres 1. Nakłady na naukę i działalność wspomagającą badania w roku 1996 na poszczególnych wydziałach Uczelni [w zł].

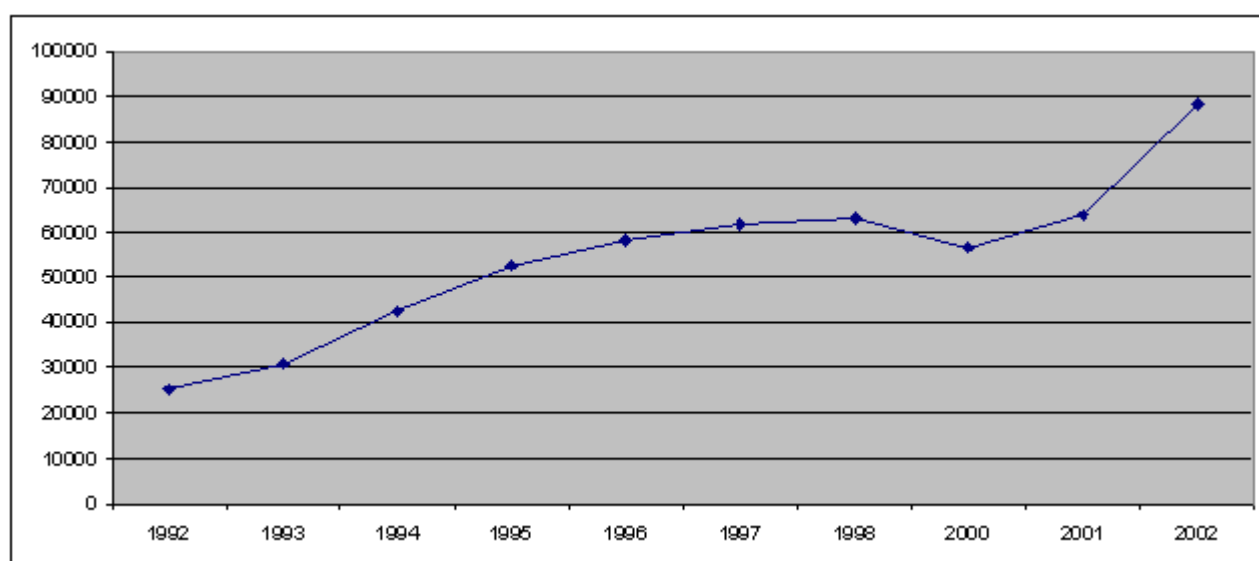

Wykres 2. [Finansowanie i dofinansowanie działalności naukowo-badawczej w 2002 roku na poszczególnych wydziałach Uczelni \[w zł\]](#).

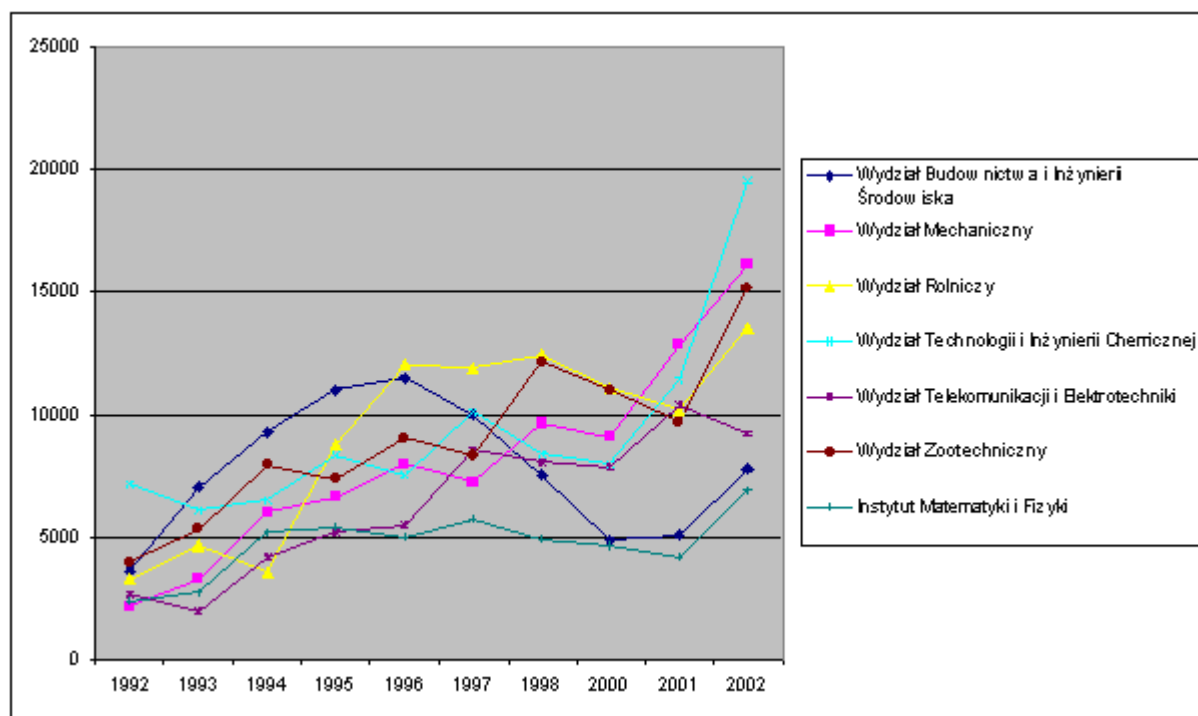
działalności naukowo-badawczej przez KBN i MEN w 2002 r., natomiast wykres 3 - inne niż KBN-owskie źródła finansowania i dofinansowania działalności naukowo-badawczej w 2002 roku. Ze względu na ograniczoną objętość artykułu nie uwzględniono lat pomiędzy 1996 a 2002 rokiem. W 1996 roku nakłady na naukę i działalność wspomagającą badania pochodziły w większości z budżetu państwa. W latach 2001 i 2002 zwiększył się udział środków pozabudżetowych. Widzimy tu także dużą różnorodność - innych niż budżetowe - źródeł finansowania i dofinansowania nauki. W zakresie umów z podmiotami gospodarczymi na realizację projektów badawczych (tzw. badania zlecone - BZ) istotną rolę odgrywają kontakty konkretnych pracowników naukowych. Jednak widzimy tu także sukcesywne zmniejszanie liczby realizowanych tematów naukowo-badawczych i naukowo-usługowych, jak też kwoty uzyskanej na tego rodzaju badania. Związane to jest z regresem gospodarczym obserwowanym w skali kraju. Inne źródła finansowania (poza pozyskiwanymi na działalność statutową oraz badania własne), to: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, Lokalna Komisja Etyczna, Urząd Marszałkowski, Wojewoda Kujawsko-Pomorski (w wyniku nawiązania przez Uczelnię ścisłego kontaktu z samorządowymi i administracyjnymi władzami regionu), Grant Motorola, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej. Udział funduszy przekazywanych z tychże instytucji jest dość znaczny. Środki pozyskiwane na działalność statutową i badania własne nie wystarczają na pokrycie najbardziej niezbędnych potrzeb w zakresie badań. Jedną z możliwości uzupełnienia tych środków są konkursy na projekty badawcze (KBN). Coraz więcej projektów złożonych przez pracowników ATR zyskuje akceptację i jest finansowanych. W 2002 roku pracownicy Uczelni złożyli 42 wnioski o projekty badawcze KBN. 16 z nich uzyskało finansowanie, kontynuowano 29 uprzednio zaakceptowanych. Liczba realizowanych projektów badawczych wynosiła więc 45 a finanse na nie przeznaczone przewyższyły kwotę dotacji na badania własne.

Wykres 3. Inne źródła finansowania działalności naukowo-badawczej w 2002 r. na poszczególnych wydziałach Uczelni [w zł].

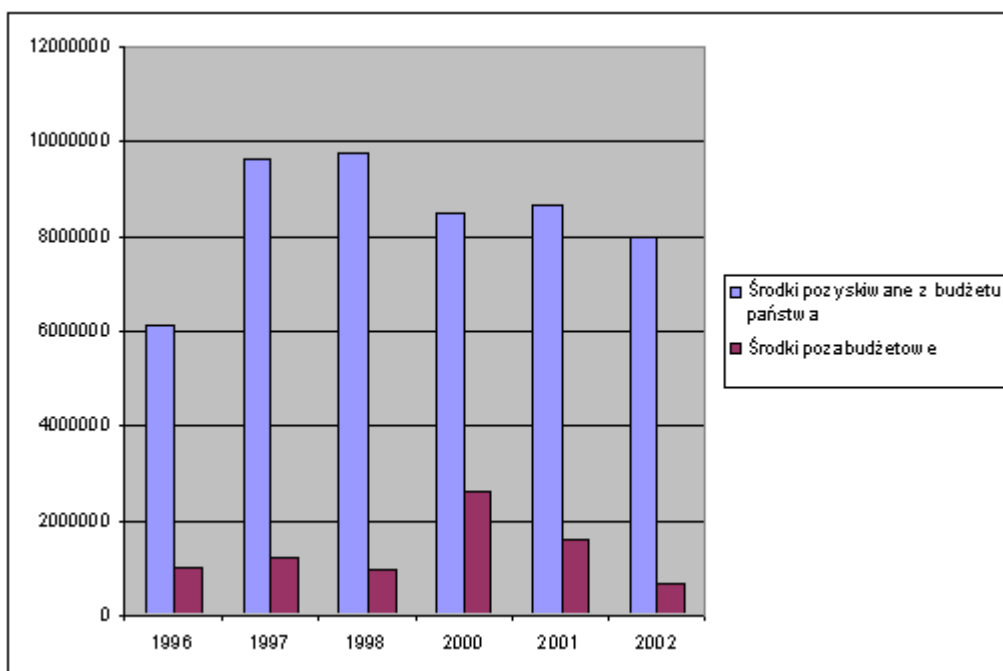
Wykres 4. Suma dotacji otrzymanych przez Uczelnię (BS + BW + projekty KBN + BZ) w latach 1992 - 2002 w przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego [w zł].

Wykres 5. Podział dotacji na poszczególne wydziały Uczelni (BS + BW + projekty KBN + BZ) w latach 1992-2002 w przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego [w zł].

Jeśli chodzi o dotacje we wcześniejszych latach (1992-95) - wystąpiła tu pewna trudność. Sprawozdanie podaje tylko podstawowe dotacje (BS - badania statutowe, BW - badania własne, projekty KBN, BZ - badania zlecone). Dane na wykresie 4 pokazują sumę tychże dotacji w latach 1992-2002, na wykresie 5 - ich podział na poszczególne wydziały Uczelni, w przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego na danym wydziale w konkretnym roku. Widzimy tu wyraźne zahamowanie wzrostu dotacji i nieznaczny ich wzrost w latach 2001 i 2002.

Z danych na wykresie 6 można odczytać, jak zmieniała się wysokość środków budżetowych przyznawanych Uczelni w latach 1996-2002 (przez KBN i MENiS: BS - badania statutowe, BW - badania własne, PB - projekty badawcze, PC - projekty celowe, współpraca z zagranicą, środki przyznawane na aparaturę, DOT - działalność ogólnotechniczna i wspomagająca badania) a także wysokość środków pozabudżetowych (BZ - umowy z podmiotami gospodarczymi, współpraca z zagranicą, inwestycja aparaturowa, WFOŚ - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, AWRSP - Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, NFOŚ - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska, Wojewoda Kujawsko-Pomorski).

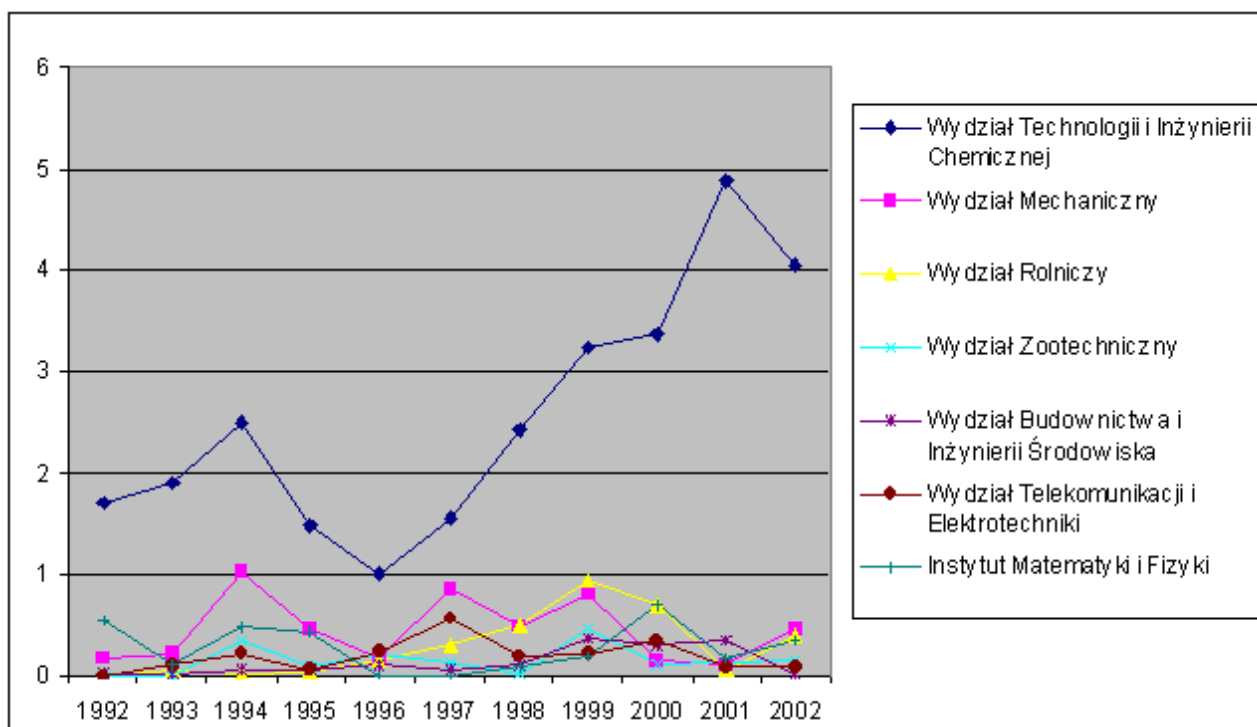

Wykres 6. Wielkość środków budżetowych i pozabudżetowych przyznanych Uczelni w latach 1996-2002 [w zł].

2. Wskaźniki ożywienia działalności naukowo-badawczej

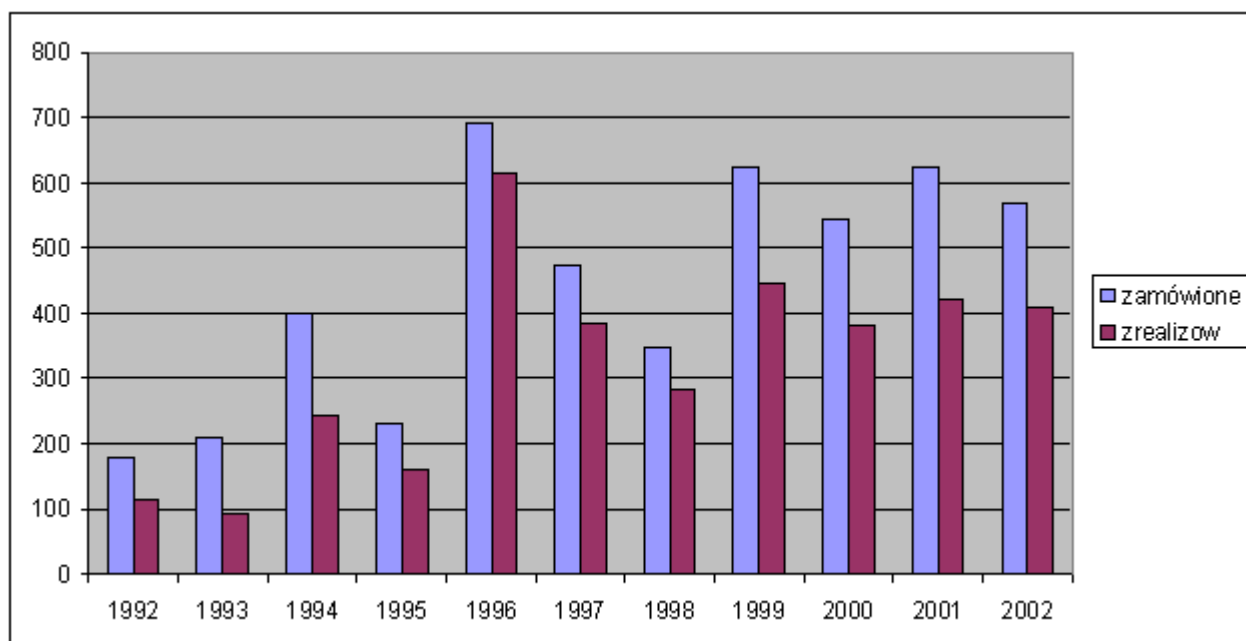
a. Liczba wypożyczeń międzybibliotecznych - wskaźnik bezpośrednio związany z działalnością biblioteki

Dynamika zmian w liczbie zamówień międzybibliotecznych w naszej bibliotece widoczna jest na wykresie 7. Liczba ta sukcesywnie rośnie - zamówień jest coraz więcej. W ostatnich latach liczba ta ustabilizowała się. Natomiast na wykresie 8 widzimy rozkład tego zjawiska na poszczególnych wydziałach ATR w przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego w danym roku kalendarzowym.

Wykres 7. Liczba zamówionych i otrzymanych dokumentów przez wypożyczalnię

międzybiblioteczną w latach 1992- 2002.

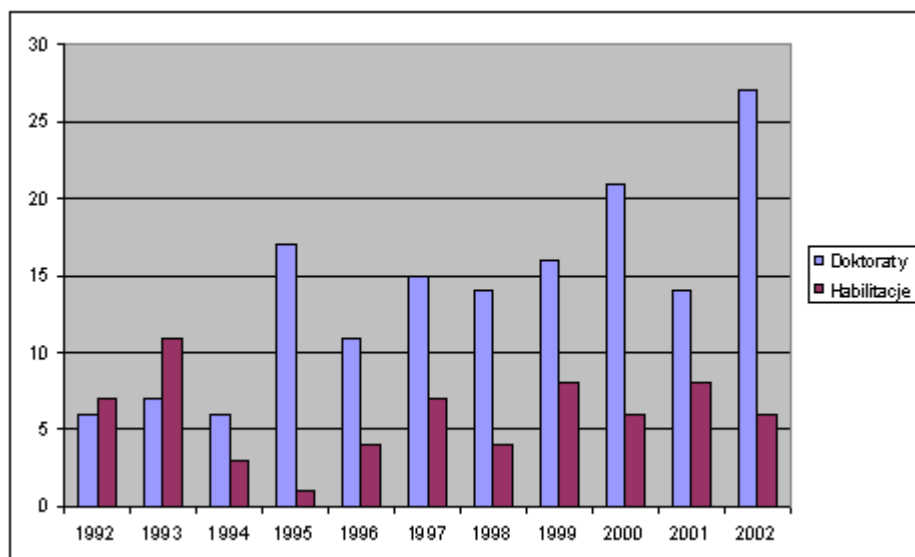

Wykres 8. Liczba zamówień międzybibliotecznych na poszczególnych wydziałach Uczelni w przeliczeniu na jednego pracownika naukowo-dydaktycznego.

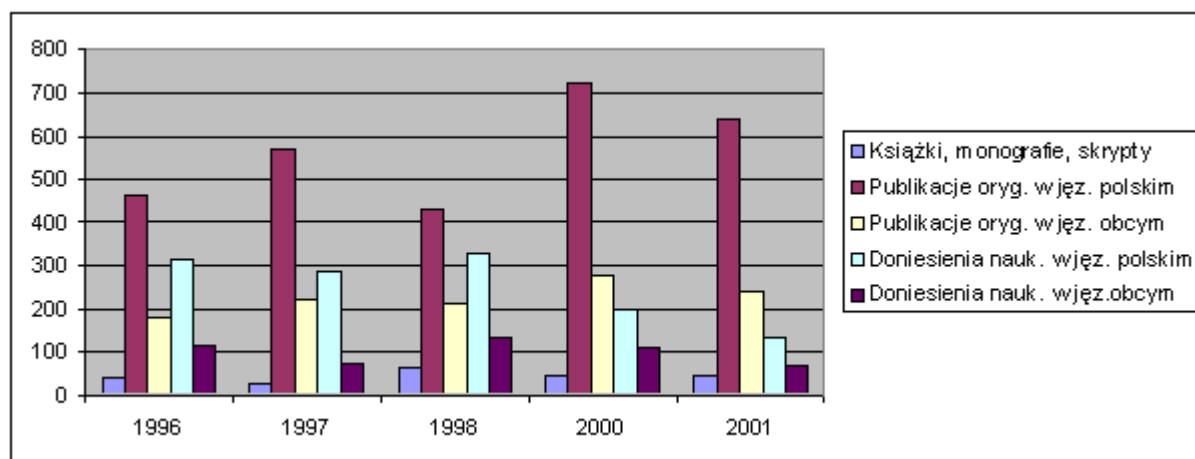
Tu również widoczny jest wzrost liczby zamówień na początku lat dziewięćdziesiątych na większości wydziałów naszej Uczelni i ustabilizowanie się tej liczby około 2000 roku, nieznaczny jej spadek w 2002 roku.

b. Liczba prac doktorskich, rozpraw habilitacyjnych, publikacji - wskaźniki pośrednio związane z działalnością biblioteki

Dane na wykresie 9 pokazują nam, jak zmieniała się liczba prac doktorskich i rozpraw habilitacyjnych w latach 1992-2002 na naszej Uczelni. Szczególnie widoczny jest szybki wzrost liczby zakończonych prac doktorskich. Liczba zakończonych rozpraw habilitacyjnych w tym okresie najpierw rosła, a potem ustabilizowała się. Wykres 10 przedstawia liczbę wydanych publikacji w latach 1996-2001. Sprawozdania nie zawierają danych dotyczących liczby publikacji w latach 1992-1995. Widzimy tu również zdecydowany przyrost (szczególnie publikacji oryginalnych w języku polskim).

Wykres 9. [Liczba doktoratów i habilitacji na wszystkich wydziałach Uczelni w latach 1992-2002.](#)

Wykres 10. [Liczba publikacji na wszystkich wydziałach Uczelni w latach 1996-2001.](#)

3. Wnioski

Miarą aktywności potencjału naukowego Uczelni są między innymi: liczba zakończonych prac doktorskich i rozpraw habilitacyjnych oraz liczba wydanych publikacji naukowych jej pracowników. Proces przygotowania się do przedłożenia rozprawy doktorskiej lub habilitacyjnej trwa kilka lat. Wychwycenie ścisłej zależności pomiędzy wysokością dotacji a ożywieniem działalności naukowej jest więc dość trudne.

W ostatnich dziesięciu latach sukcesywnie zmniejszono nakłady na naukę. Widoczne jest również zmniejszenie się środków pozabudżetowych w latach 2000-2002 a także coraz większą ich różnorodność.

Można stwierdzić, że pomimo wyraźnej tendencji zmniejszania środków na badania naukowe, zwłaszcza w ostatnim roku, rośnie potencjał naukowy Uczelni, wyrażający się liczbą doktoratów i habilitacji, publikacji. Trzeba pamiętać, że efekty w postaci liczby doktoratów, habilitacji są następstwem finansowania w okresie kilka lat wstecz. W 2002 roku przyznano o 25% mniej środków na naukę niż w 2001 roku. Mimo to, zanotowano największą w historii Uczelni liczbę zakończonych przewodów doktorskich. Pracownicy opublikowali łącznie 1039 prac, w tym 37 skryptów, monografii, podręczników. Na wysokim poziomie utrzymuje się też liczba zamówień międzybibliotecznych. Widoczny jest tu duży wkład biblioteki ATR. Wzrost liczby wypożyczeń

międzybibliotecznych koresponduje tu jednoznacznie ze wzrostem liczby doktoratów, habilitacji, publikacji. Działania biblioteki mają ewidentny związek z dynamiką rozwoju Uczelni. Wzrost efektów działania potencjału jest prawdopodobnie skutkiem nowych zasad kategoryzacji i finansowania działalności statutowej jednostek w kraju. Uczelnia i jej poszczególne wydziały są oceniane, na podstawie tej oceny są finansowane. Dzieje się tak za sprawą Komisji ds. Oceny Pracowników Naukowych. Szybki rozwój naukowy ATR jest efektem wysiłku pracowników Uczelni. Należy wyrazić uznanie kadrze naukowej naszej Uczelni za osiągnięcia naukowe, pomimo ciężkich warunków, wynikających z niskich dotacji. W tej chwili trzy wydziały ATR posiadają uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego, natomiast sześć - uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. Czas pokaże, czy nasza Uczelnia utrzyma wysoki poziom aktywności potencjału naukowego, pomimo bardzo niskich dotacji budżetu państwa, czy tendencja niskich dotacji utrzyma się nadal.

Przypisy

- [1] KUKUROWSKA, Z. Czasopisma, bazy danych a wypożyczenia międzybiblioteczne w Bibliotece Głównej ATR w Bydgoszczy. In *Biuletyn EBIB* [on-line]. 2004 nr 1 (52) [dostęp 20 stycznia 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/52/kukurowska.php>
- [2] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 1996*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 1997.
- [3] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 1997*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 1998.
- [4] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 1998*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 1999.
- [5] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 2000*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 2001.
- [6] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 2001*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 2002.
- [7] *Sprawozdanie rektora z działalności uczelni w roku 2002*. Bydgoszcz: Wydawnictwa Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej, 2003.

Dotacje a rozwój naukowy ATR w Bydgoszczy w latach 1992-2002 / Zofia Kukurowska// W: *Biuletyn EBIB* [Dokument elektroniczny] / red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska. - Nr 2/2004 (53) luty. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2004. - Tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2004/53/kukurowska.php>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187